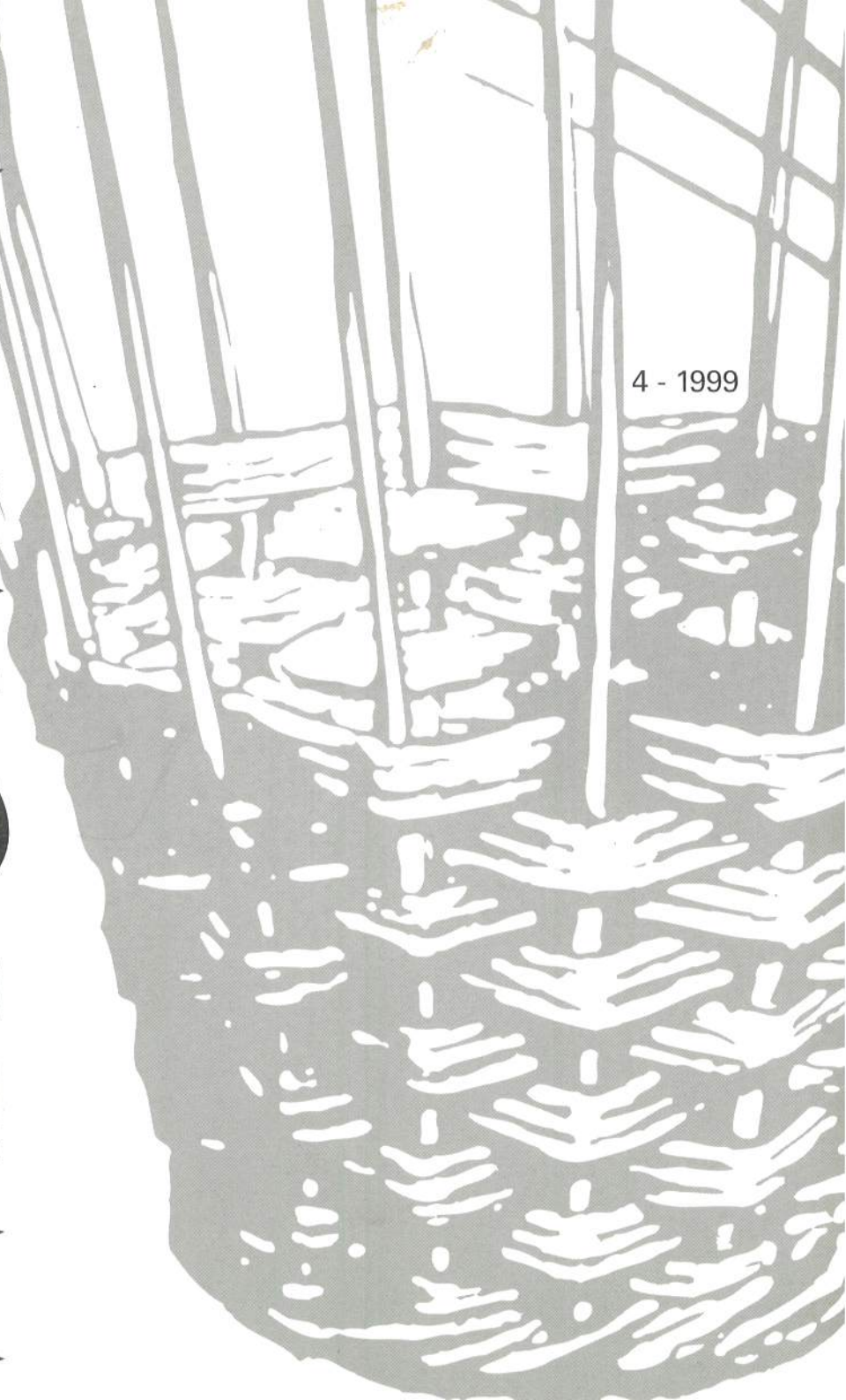

WILG&MAND

4 - 1999

WILG & MAND

Bestuur van Stichting Wilg & Mand:

Voorzitter Georg Rijken
Oosterblokker 130, 1696 BK Oosterblokker
(tel./fax 0229-263568)

Secretaris vacant, zie voorzitter

Penningmeester Chris Wenneker
Meikade 1, 6744 TA Ederveen
(tel. 0318-571902)
Giro 2695726

Leden Piet-Hein Spieringhs, Marleen Postma,
Yvonne Molenaar

Bulletinredactie: Arie van 't Hoog, Anna Frederiks
Bijdragen voor het bulletin in goed leesbaar
handschrift of getypt sturen naar:
Anna Frederiks, Bocht 7,
1601 JG Enkhuizen. (tel.0228-313815).
De redactie behoudt zich het recht tot het
verkorten van artikelen voor.

Cursusinformatie: Maria Kuijpers, Sarinkdijk 1,
7255 MS Hengelo (Gld.)
(tel./fax 0575-467481)

**Inlichtingen
over teen:** Bert van Halen, Velddijksestraat 9,
6627 KE Maasbommel (tel. 0487-562212)

**Gereedschap-
voorziening:** José Schilder, Buurtplein 6,
1841 GC Stompvoren (tel. 072-5038123)

**Beheer
bibliotheek:** Monique van Royen, P. Buyslaan 11,
2101 BG Heemstede (tel. 023-5283073)

**Verzending
boeken** Sander van Harten, Bocht 7,
1601 JG Enkhuizen (tel. 0228-313815)

**Minimum-
donatie:**
f30,- per jaar
(buitenland
f35,- per jaar)
**Donateurs
ontvangen
de bulletins
gratis**

Uitgave Stichting Wilg & Mand. Verschijnt 4 maal per jaar.
Achttiende jaargang, 1999-4
Stichting Wilg & Mand ISSN: 1382-8894

Bedankbrief

Een nieuwe eeuw, een nieuwe lente, een nieuw geluid.

Na 20 jaar medebesturen van de Stichting Wilg & Mand zet ik hier nu een punt achter. Een nieuw geluid zal in het bulletin te horen zijn, want ik stop ook als redactielid. Voor het bulletin 2000-1 kunnen bijdragen worden gezonden naar een voorlopig nieuw adres (zie linkerbladzijde). Als eindredacteur had ik vaak het laatste woord; daar maak ik nu nogmaals gebruik van.

Graag wil ik vanaf deze plaats mijn dank uitspreken aan een aantal mensen, die zo hecht betrokken waren bij het tot stand komen van de bulletins:

Allereerst aan Annigje de Jonge, die zoveel jaren al de ingestuurde artikelen tot een ordelijke tekst bewerkte. Aan Anna Frederiks die kritisch de stukken doorlas en voorzag van kanttekeningen. Aan Kees Tutein Nolthenius die al de voorgaande jaren heeft gezorgd voor de continuïteit van het bulletin. Aan Wilma v.d. Steeg die er steeds voor zorgde, dat het blad op tijd in de enveloppe en in de bus belandde. Aan Jacqueline de la Mar die zorgde dat de post wist in welke brievenbus het bulletin terecht moest komen. Terens aan onze huisdrukker van Midden die vanaf het eerste bulletin voor de uitvoering ervan zorgde. Tenslotte aan Fanneke Lub, de vormgeefster van het huidige bulletin. De redactie heeft steeds getracht zo goed mogelijk haar concept aan te houden. Hulde ook aan de tekstschrĳvers en fotografen, die het mogelijk maakten het bulletin gevuld te laten verschĳnen. Aan Maria Kuipers die op voortreffelijke wijze de cursisten naar de goede cursus verwees.

Ik wil afsluiten met het noemen van nog één naam:

Mia Pot- van Regteren Altena. Zij is onovertroffen in het toezenden van belangrijke, goed gedocumenteerde artikelen voor ons allemaal. Dank Mia.

Ik wens het bestuur veel wijsheid toe bij het realiseren van de doelstellingen van Stichting Wilg & Mand. De nieuwe redactie wens ik veel sterkte toe bij het voortzetten van ons aller bulletin.

Groeten aan alle donateurs: Blijft u schrijven.

Arie van't Hoog

Dames en heren,

Ik heet u namens het bestuur van de Stichting Wilg & Mand hartelijk welkom op deze bijzondere donateursdag 1999. Een donateursdag met als thema: vismanden. Enkele donateurs hebben aan de oproep gehoor gegeven om manden die op welke wijze dan ook voor vis werden gebruikt mee te brengen naar Werkendam. Ik hoop dat we op de volle agenda van deze dag voldoende ruimte kunnen vinden om aan die manden aandacht te besteden.

Een extra woord van welkom aan de heer Van den Dool. Ik heb de eer hem, als een van de oprichters van de Stichting Wilg & Mand, het eerste exemplaar uit te mogen reiken van de vertaling van het Franse boek *La Vannerie l'osier*, dat in de Nederlandse versie *Mandenmaken met wilgenteen* is gaan heten. Dat is dan gelijk de reden waarom ik deze dag aankondigde als bijzonder.

Ook heet ik van harte welkom de heer en mevrouw Ackers, de vertalers van dit boek. Zij hebben zich in de afgelopen tijd een buitengewone inspanning getroost om niet alleen het boek te vertalen, maar ook om de lay-out en de druk tot op het laatste te begeleiden, daarin nauw samenwerkend met Arie van 't Hoog. Het bestuur van de stichting is u veel dank verschuldigd.

De sponsors, zij die een schenking deden om de uitgave van de vertaling mogelijk te maken, ook van harte welkom op deze donateursdag. U allen spreek ik later op deze ochtend nog en zal u dan het boek *Mandenmaken met wilgenteen* overhandigen.

Er is alweer een jaar voorbij. Een jaar dat aan het bestuur van de stichting niet ongemerkt is voorbij gegaan. Ik zal het op deze ochtend regelmatig moeten hebben over de vertaling van het Franse boek *La Vannerie l'osier*.

Vorig jaar op de donateursdag legde Wout Foppen, toen secretaris, het plan van financiering voor dit project aan de donateurs voor. Dit plan had hij samen met de penningmeester Chris Wenneker ontwikkeld. Vele donateurs gaven gehoor aan de oproep de stichting in deze te steunen door het geven van een renteloze lening. U zult in het boek een lijst tegenkomen van personen en instanties die het project steunden door het doen van een schenking. Zoals ik al eerder zei zal ik de aanwezigen het daarbij beloofde gratis exemplaar aanbieden.

Toen in december het secretariaat vacant was, moesten er nog heel wat taken worden verzet. De vertalers, de familie Ackers, lie-

pen aan tegen het technisch taalgebruik van de mandenmaker. Redactioneel was er weinig mis met de eerste proefstukken die het bestuur onder ogen kwamen, maar het bleek dat met name het vertalen van de mandenmakerstaal veel meer tijd en vooral ook begeleiding nodig had. Arie van't Hoog, als enige echte vakman binnen het bestuur, nam deze taak op zich. Wat volgde was een periode van buitengewoon intensief spit- en puzzelwerk. Het bleek dat ook aan de lay-out heel veel werk moest worden gedaan. Ik kan hier niet genoeg benadrukken hoe nauwgezet de familie Ackers en Arie zich daarin van hun zelfopgelegde taak gekweten hebben. Zonder overdrijving kan ik stellen dat *Mandenmaken met wilgenteen* hier niet zou zijn geweest zonder die bijzondere inspanning.

Dit was echter, hoewel voor het bestuur het spannendst, niet het enige wat er binnen de stichting gebeurde.

Vlak na de donateursdag, in de herfstvakantie van 1998, werden er in de Jeugdherberg Rhijnauwen drie weekcursussen naast elkaar gegeven. De meerwaarde die het met elkaar verblijven in de jeugdherberg meebracht zal door alle deelnemers worden bevestigd.

De werkgroepen: museum werkgroep, werkgroep teen en de werkgroep cursussen zullen u later op de ochtend verslag doen.

De heer
van den Dool
toont het
eerste
exemplaar
van
*Mandenmaken
met wilgenteen*

Ik ben blij dat we inmiddels weer kunnen spreken van een werkgroep PR. Dat geeft mij de kans u voor te stellen aan twee nieuwe bestuursleden die samen deze werkgroep vormen: Marleen Postma en Yvonne Molenaar. Beiden zouden een keer een vergadering bij komen wonen en bleken toen al direct zo te borrelen van goede ideeën en een frisse kijk dat ze eigenlijk zonder verdere plichtplegingen in het bestuur werden opgenomen. Hun initiatieven hebben ertoe geleid dat de Stichting Wilg & Mand aanwezig was op **Fleurig**, een grote buitenmanifestatie eind juli op de Veluwe. Ik maak graag van de gelegenheid gebruik al die mensen te bedanken die daar voor de stichting acte de presence hebben gegeven. Dagen van tien uur 's ochtends tot tien uur 's avonds zijn geen sinecure.

Wij hebben dit jaar een gokspelletje geïntroduceerd. Natuurlijk heeft dat alles te maken met wilgenteen. Wel zoveel dat u voor f 5,- kunt raden hoeveel twijgen er in de bos zitten. Voor degene die er het dichtst bij zit is er een prijs. Geheel volgens het thema van de donateursdag is dat het vistasje dat erbij hangt. Bij Marleen en Yvonne kunt u voor de lunch uw gokje doen. Bij de afsluiting vanmiddag maken we de winnaar bekend.

Vorig jaar zei ik dat wij als stichting voorzichtige banden hadden aangeknoopt met het Rotanmuseum in Noordwolde in de vorm van een intentieverklaring. Inmiddels zijn de plannen om van Noordwolde het vlechtdorp van Nederland te maken in een ver gevorderd stadium.

Er staat in Noordwolde, zoals u wellicht weet, een Rietvlechtschool. Een gebouw uit het begin van deze eeuw, dat nog tot in de zestiger jaren dienst deed als vlechtschool. Dit gebouw is uitgangspunt van een ambitieus plan Noordwolde een nieuw centrum te geven. Het Rotanmuseum, dat de ambitie heeft meer te bieden dan alleen een streekfunctie, speelt daarin een grote rol. Inmiddels is het stadium bereikt van inrichtingsvergaderingen over diverse ruimtes. Zo'n vergadering is de reden dat het bestuur van het Rotacentrum hier niet aanwezig is. Er ligt op de tafel een plattegrond met de plannen en een folder waaruit de ambities van het bestuur van het Rotacentrum blijken.

Het middagprogramma van deze dag biedt, naast de aangekondigde en vaste onderdelen, het bekijken van een wiepenmaker in actie. Wat is een wiep zult u misschien vragen. Dat is een lange streng samengebonden wilgentenen.

Ik verklaar deze donateursdag voor geopend.

Op 25 september j.l. vond de donateursdag plaats in Werkendam. Dit jaar waren de onderdelen van het programma verdeeld over twee locaties. 's Ochtends troffen we elkaar in het cultureel centrum 'De Kwinter'; na de lunch verplaatsten we ons naar het Biesboschmuseum.

Er waren ongeveer 120 donateurs naar Werkendam gekomen. Om 10.30 uur werden we door voorzitter Georg Rijken welkom geheten en opende hij de bijeenkomst. Eerder in dit bulletin heeft u de toespraak die Georg Rijken hield kunnen lezen.

Na het openingswoord van de voorzitter presenteerden de verschillende werkgroepen zich. Als eerste nam Bob de Nigtere, namens de museumwerkgroep, het woord. De tentoonstelling in de grienzaal van het Stadsmuseum te IJsselstein zal worden aangepast aan het thema van de donateursdag: vismanden.

Samen met de Historische Kring IJsselstein is ook een expositie rondom fruitmanden gemaakt. Deze is te zien in het informatiecentrum in het Zenderpark in IJsselstein. In juli en augustus 2000 zal de museumwerkgroep samen met de kunstenaar Sjoerd Buisman in de grote zaal van het Stadsmuseum van IJsselstein een tentoonstelling organiseren rondom het thema 'Wilg en Kunst'. Tevens riep Bob de Nigtere de donateurs op zich aan te melden als lid van de museumwerkgroep.

Daarna presenteerde Bert Balk de werkgroep cursussen. Deze werkgroep organiseert dit jaar voor de tweede keer de internationale cursus op Rhijnauwen. Er zullen dit jaar twee groepen zijn, één onder leiding van José Schilder en één onderleiding van Joe Hogan. In januari van dit jaar werd voor de eerste keer een docentendag georganiseerd waar cursusleiders onderling ervaringen konden uitwisselen. Deze dag zal ook volgend jaar weer worden georganiseerd. De werkgroep cursussen is ook bezig met nieuwe mandbeschrijvingen. Net als de drie vorige beschrijvingen worden voor de nieuwe beschrijvingen ook weer traditionele Nederlandse manden gekozen.

Na Bert Balk kwam Monique van Royen aan het woord. Zij beheert de bibliotheek van de stichting. Helaas heeft zij moeten vaststellen dat er boeken uit de bibliotheek missen. Daarom een vriendelijk verzoek aan elke donateur: kijkt u alstublieft uw eigen boekenkast eens na of er nog boeken van de stichting in staan en stuurt u die, na lezing, dan graag weer terug. Bovendien had Monique van Royen nog een oproep voor de donateurs. "Bent u in het buitenland, kijkt u dan uit naar interessante boeken voor de bibliotheek". Gebleken is dat dit een goede manier is om onze collectie boeken uit te breiden.

Hierna was de beurt aan Yvonne Molenaar, namens de werkgroep PR. Zij vertelde dat de werkgroep PR zich de komende tijd vooral

zal toeleggen op het samenstellen van een informatiepakket. Deze informatie kan o.a. gebruikt worden door donateurs die demonstreren op beurzen en fairs. De eerdere gedane oproepen in dit bulletin voor gastvrouwen/-heren namens de stichting bleken niet de juiste weg te zijn. Onbekendheid bij de werkgroepleden met de stichting en haar donateurs, en dus onbekendheid met de dingen waaraan echt behoefte is, zijn oorzaak van deze eerder ingeslagen weg. Het blijkt echter dat de demonstrerende donateurs zelf al uitstekend de stichting vertegenwoordigen en dat zij juist behoefte hebben aan goed infomateriaal. Yvonne Molenaar vroeg de aanwezige donateurs te helpen bij het verzamelen van deze informatie. Voor de donateurs die niet in Werkendam aanwezig konden zijn, staat in dit bulletin nog een korte opsomming van de informatie die de werkgroep PR graag zou ontvangen.

Als laatste nam Piet-Hein Spieringhs het woord namens de werkgroep teen. Deze werkgroep doet meestal verslag van haar activiteiten en bevindingen in het bulletin. Veel kennis over wilg en griend wordt verzameld uit oude literatuur. Ook de werkgroep teen zou nieuwe leden hartelijk welkom heten.

Na de presentatie van de werkgroepen hield de heer Dirk Teyen een dialezing. De heer Teyen is boswachter van Staatsbosbeheer in de Biesbosch. Aan de hand van dia's vertelde hij over de geschiedenis van de Biesbosch en de plaats die de teelt van riet en wilg vroeger innam. Ook vertelde hij over het maken van wipen (zinkstukken) o.a. voor dijken.

Na deze lezing liet José Schilder een aantal modellen vismanden zien die zij had gemaakt en meegenomen, o.a. botvlecht, trapmand, kubben en palingmand. Ook andere donateurs hadden manden meegenomen en lieten die zien.

De stichting kreeg vervolgens van de heer Hasenaar uit Muiden twee foto's, gemaakt rondom 1900. Hierop is de grootvader van de heer Hasenaar te zien die in zijn vrije tijd mandenmaker was. Om 11.50 uur kwam toen het hoogtepunt van de dag: de presentatie van 'Mandenmaken met wilgenteen'. Na de symbolische geboorte van het boek overhandigde Georg Rijken het eerste exemplaar aan de heer Van den Dool, zelf mandenmaker en een van de oudste donateurs van de stichting. Voor de vertalers, de heer en mevrouw Ackers, en voor Arie van't Hoog waren er bloemen als dank voor het vele werk dat zij de laatste maanden hadden verzet om het verschijnen van dit boek mogelijk te maken. Daarna overhandigde Georg Rijken een exemplaar van het boek aan alle aanwezige sponsors.

Vlak voor de lunch konden Yvonne Molenaar en Marleen Postma de uitslag van de eerder gehouden prijsvraag bekend maken. De aanwezigen hadden kunnen raden hoeveel twijgen er in een bepaalde bos teen zaten. De deelname was groot, maar er kon slechts een de winnaar zijn: Marjanneke van der Linden dacht dat

het 1347 twijgen zouden zijn. Het juiste aantal was 1339. Daarmee was zij de winnaar en kreeg ze een vismandje mee als prijs. Vervolgens was er een goed verzorgde lunch. Zoals gezegd vond het middagprogramma plaats in het Biesboschmuseum. Daar werden in de nabijgelegen griend rondleidingen gegeven. Vanzelfsprekend was er gelegenheid het nieuwe boek 'Mandenmaken met wilgenteen' aan te schaffen, net als andere boeken en gereedschappen. Wim van Wingerden en Anna Frederiks verzorgden enkele vlechtdemonstraties. Om ca 15.30 uur sloten wij een zeer gezellige dag af en keerde een ieder huiswaarts.

Marleen Postma

DONATIE 2000

**Van de
penning-
meester**

In dit bulletin treft u de acceptgiro aan voor uw donatie voor het jaar 2000.

Bespaar ons kosten door op tijd over te maken. Hartelijk dank.

OUDE BULLETINS

Er zijn nog steeds bulletins uit voorgaande jaren verkrijgbaar voor f 1,50 per stuk + verzendkosten.

MANDENVLECHTEN MET WILGENTENEN

De acceptgiro's voor hen die vooringetekend hebben zijn inmiddels verzonden. Na ontvangst van het bedrag zal het boek worden toegezonden.

Voor boeken welke buiten Nederland worden verzonden zullen de verzendkosten op f 11,- per exemplaar komen.

Wie het boek wil afhalen, wel of niet vooringetekend, kan dit doen na een telefoontje aan de penningmeester, tel. 0318-571902.

CERTIFICATEN VAN RENTELOZE LENING

Van diverse donateurs het volgende vernomen: als je mij het boek schenkt dan schenk ik de stichting mijn certificaat.

Goed idee, misschien ook iets voor u?

Zoals in het vorige bulletin beschreven, kwamen er in Middelburg op de donderdagse marktdag boerinnen van over het hele eiland Walcheren en soms nog verder vooral boter en eieren verkopen, die zij in manden aanvoerden. De eiermand is in het vorige artikel besproken.

De botermand (beutermangde of beuterkurf) was aanmerkelijk groter. In deze mand werden ronde kluiten boter van elk een pond vervoerd, afgedekt met een doek. Deze boter werd zoveel mogelijk door de boerin zelf aan particuliere gebruikers verkocht op de botermarkt. Zij had hiertoe een beutermesje bij zich waarmee een klein streekje van de boter kon worden genomen, zodat kopers desgewenst eerst konden proeven of de boter niet te zout was of niet smaakte naar de voederbieten waar de koeien soms mee werden bijgevoerd.

De prijs werd min of meer bepaald door vraag en aanbod. Vrouwen die geen zin hadden om zelf hun boter te koop aan te bieden konden deze al voor de markt begon aan handelaren verkopen tegen de prijs van de vorige donderdag.

De botermarkt in Middelburg

Deze botermanden werden zeer degelijk gemaakt en er zijn er nogal wat na het verdwijnen van de botermarkt in gebruik genomen als leetuurmand, omdat de afmetingen zich daar goed voor leenden. Vaak werden zij dan overgeschilderd in een bij het interieur passende kleur. De mand die ik in bruikleen heb gehad voor de volgende maatbeschrijving is eerst grijs en later donkerbruin geveerd. Ik heb ook van de kleuren oranje en blauw gehoord. De botermand was zo groot dat aan beide zijden van het hengsel een eiermand paste en mogelijk is dit de reden waarom een eiermand de afmetingen had zoals in het vorige artikel omschreven.

Beschrijving van de beuterkurf

Materiaal: witte teen.

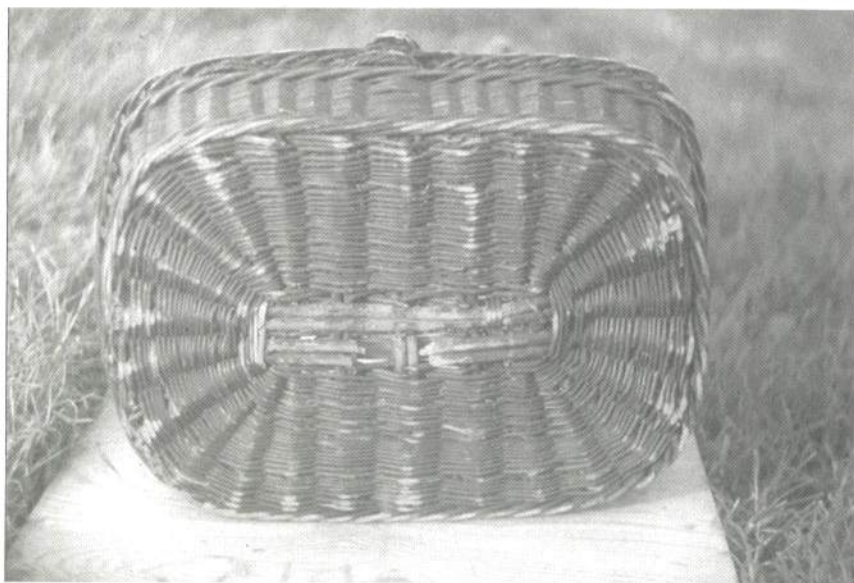
Bodem: door 4 lange stekken diam. 12 mm, lang 53 cm, worden 5 paren stekken van dezelfde dikte, lang 37 cm gestoken. Uiterste afstand van de stekken 25,5 cm.

De lange stekken worden per 2 omwikkeld met een scheentje. Tussen deze twee omwikkelde stellen wordt een teentje gevlochten waarvan het doel mij niet bekend is.

Het zo ontstane bodemgeraamte wordt uitgevlochten tot een bodem van 54 x 37 cm die de vorm heeft van een rechthoek met sterk afgeronde hoeken.

Geen bodemkim.

54 staken voetdiam. 8 mm.

Opzetkim van 4 (diam. 8 mm) met voeten ingestoken beginnen op de beide korte zijden, voor 3 achter 1. Gaat na 1 ronde over in kim van 3, voor 2 achter 1.

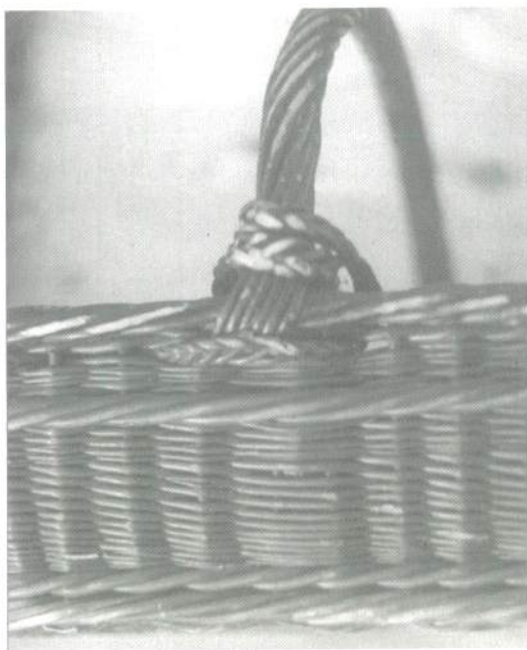
De beide middelste staken op de lange zijden tellen als 1.
Inslag hollandse eer van tenen met voetdiam. 5 mm welke slechts ca 60 cm lang zijn. Na een volledige eer, die zeer goed is aangeslagen, is een totale hoogte bereikt van 9 cm.
Vervolgens een kordon van 4, voor 3 achter 1, waarna een verspringende hollandse eer volgt tot een hoogte van 12 cm.
Afsluiten met een paartje.

Van de beide middelste stakenparen wordt de linker afgeknipt.
De rand, achter 2 voor 4, wordt afgepend.
Hoogte 14 cm.

Het hengsel wordt op dezelfde wijze gemaakt als dat van de eiermand.

De beugel heeft een diameter van 16 mm.
Hoogte bodem tot beugel 28 cm.
Afmetingen bovenzijde:
uitwendig 59 x 42 cm, inwendig 54 x 37 cm.

Wim van Wingerden

*Afwerking van het
hengsel*

Zoals u eerder heeft kunnen lezen is de werkgroep P.R. onder andere belast met het informeren over en enthousiast maken voor het werk en het donateursschap van de Stichting Wilg & Mand. Op dit moment wordt hard gewerkt aan de samenstelling van een goed basisinformatiepakket ter ondersteuning van de demonstratie- en beursactiviteiten.

Samenstelling informatiepakket Wilg & Mand

Een goed informatiepakket moet bestaan uit een drietal componenten:

- * geponde documentatie
 - * heldere, actuele informatie
 - * een aantrekkelijke presentatie
- En daarvoor vragen wij uw hulp!

Wat hebben wij nodig?

- * Betrouwbare informatie over de vaderlandse geschiedenis van de mandenmakerij óf iemand die zich hierin zou willen verdiepen.
- * Hetzelfde met betrekking tot de ontstaans- en bestaansgeschiedenis van de Stichting Wilg & Mand.
- * Goed en illustratief fotomateriaal over de Griendteelt, het vlechten van een mand 'stap voor stap' en leuke, aantrekkelijke foto's over de cursussen, met de nadruk op 'de actie' en 'het resultaat'.
- * Bedrukte vaandels en stroken kaasdoek met het stichtingslogo van Wilg & Mand: dus, kunt u zelf of weet u iemand die voor ons textiel zou kunnen/willen be(zeef)drukken, of heeft u nog balen kaasdoek op zolder liggen: wij houden ons van harte aanbevolen!

Verder rekenen wij op de hulp van onze mandenmakers/donateurs:

- * Wie wil er voor de stichting een of meerdere tenen schermen en/of vierkante presentatiemanden vlechten voor de aankleding, berging en presentatie van het basisinformatiepakket?

Voor inlichtingen, schetsen en beschrijvingen van het benodigde vlecht- en mandwerk kunt u contact opnemen met de werkgroep P.R.

Alvast hartelijk bedankt voor uw belangstelling.

Marleen Postma

Vormen die van rond in vierkant, of van vierkant in rond overgaan kunnen boeiend en intrigerend zijn. Japanse pottenbakkers en mandenmakers weten daar vanouds raad mee; maar ook op (of uit) andere plaatsen op de wereld kan je zulke vormen tegenkomen.

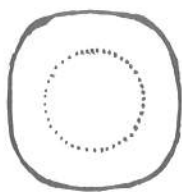

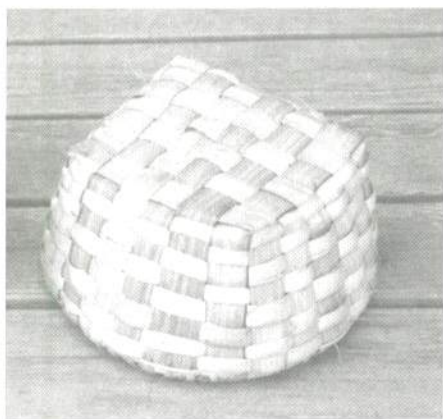
Afb. 1. links.: Jan Meidell, pot in steengoed, kenmoku glazuur. h. 185 mm, $\varnothing$ 160 mm. rechts: mandje uit Birma, bamboe scheen. $\varnothing$ 200 mm, bodem 130 x 130 mm.

De pot op afbeelding 1 is niet Japans maar wel sterk Japans beïnvloed. De maker, een Noor, is toen hij als zeevarende Japan aan-deed daar onder de indruk geraakt van wat er uit pottenbakkers-ovens tevoorschijn kwam. Na een opleiding in Duitsland is hij toen pottenbakker geworden. Zijn werk werd in Nederland bekend in een periode ($\pm$ 1980) dat hij in Delft bij De Porceleyne Fles werkte.

Een pot en een mandje (afb. 1 en 2) zijn hier afgebeeld om te laten zien dat in beide ambachten: pottenbakkerij en mandenmakerij, de overgang rond-vierkant en andersom voorkwam. Die ambachten verschillen qua techniek en gebruikte materialen fundamenteel van elkaar. Beide voorzagen echter oorspronkelijk de samenleving van voorwerpen om iets in te dragen of te bewaren, en daarbij kon die overgang rond-vierkant of vierkant-rond toegepast worden.

De afgebeelde pot heeft een ronde standing en gaat daarboven over in een iets vierkantige vorm, met sterk afgeronde hoeken, een tussenvorm haast tussen rond en vierkant. Boven de bijna vlakke schouder past in een ronde opening het deksel.

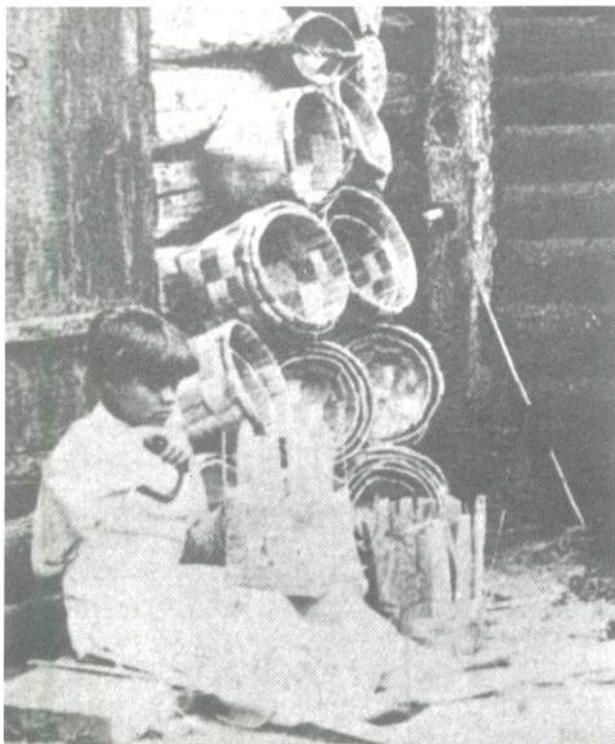

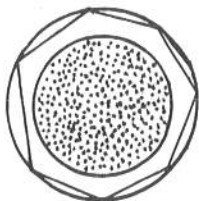
Het mandje daarentegen, verleden jaar door vrienden meegebracht uit Birma, vertoont min of meer het tegenovergestelde; daarin verwijdt boven een zuiver vierkante bodem de opslag zich naar een ronde bovenkant. Het is gemaakt van elkaar simpelweg een-op-een-neer kruisende schenen, gemiddeld 20 mm breed. De inslag waarmee de zijkant is gevlochten is 10 à 15 mm breed. Een stevige brede scheen, tot hoepel gewonden, is boven-

Afb. 2. De onderkant van het mandje

aan iets naar binnen vastge'naaid' met nog smallere schenen, waarmee de overgang van vierkant naar rond zijn voltooiing vindt. Dat gelijke ambachtelijke vormen, ver buiten landsgrenzen aangetroffen kunnen worden blijkt uit de foto uit Rusland uit $\pm 1890^1$) waarop vrijwel hetzelfde type manden voorkomt (afb. 3).

Afb. 3. Mandenmaken, ± 1890 in Rusland, district Simbirsk (Volga)

Bij verdere beschouwing blijken al die schenen aan één kant hard, glanzend en iets bol te zijn, en aan de andere kant in de lengte vezelig. Ik vermoed dat ze gesneden zijn uit de buitenkant van tamelijk dikke bamboestengels. Het overblijvende binnenste zal wellicht tot papierpulp vernalen zijn, een bestemming van veel soorten bamboe.

Je vindt echter nergens in dit mandje (dat je ook best een gevlochten bakje zou kunnen noemen, zo stijf is het) die voor bamboe zo typische knopen, de plaats waar bladeren ontspringen aan de stengels. In Birma komen echter soorten voor waar die knopen tot wel drie voet (± 90 cm) van elkaar zitten²). De schenen uit die geledingen gesneden zouden dus ruim lang genoeg zijn om er dit mandje van te maken.

Van de 1000 tot 1500 soorten bamboe komt er een aantal in Birma voor. Het buitengewoon sterke gewas wordt gebruikt voor huizen- en bruggenbouw, voor weven en vlechten, voor de papierfabricage en voor nog veel meer.

Wilgenteen leent zich natuurlijk niet voor klakkeloos namaken van zo'n Aziatisch mandje, daarvoor verschillen de eigenschappen van de materialen te veel van elkaar. Maar over de overgang van een ronde bodem naar enigszins vierkantig werk zou nagedacht kunnen worden (ik vermoed dat daarvoor het aantal staken altijd door vier deelbaar zou moeten zijn, en opgetuind met een Franse eer).

Zo werd dit stukje een dwaaltocht van pot naar mand, van rond naar vierkant, van bamboe naar wilg, van Noorwegen via Japan naar Birma en Rusland, en terug naar Nederland. De mandenmakerij kent geen grenzen en leidt tot verre reizen, al is het maar binnenskamers.

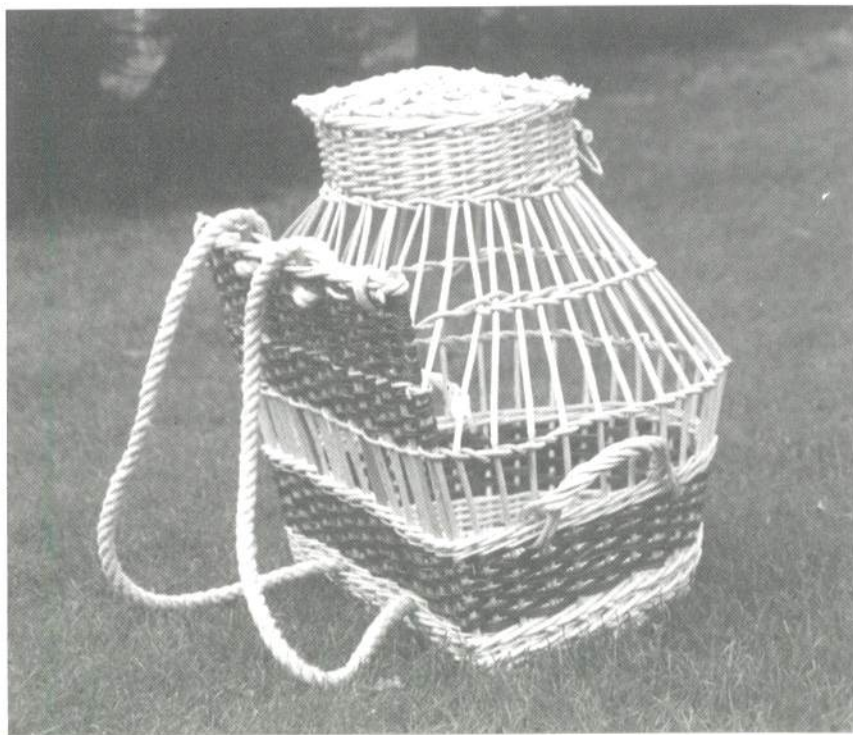
Mia Pot

1 Uit Chloë Obolensky, *The Russian Empire, a portrait in photographs*. New York 1942. Het onderschrift vermeldt dat allerlei bezigheden, waaronder spinnen, weven en mandenmaken, gewoonlijk deeltijdwerk in het winterseizoen waren. Daarmee werden wat hoognodige inkomsten verworven in dat jaargetijde.

2 Zoals *Dinochloa maclellandii*, met stengels tot 30 m. hoog en 5 cm dik. Al deze gegevens ontleende ik aan David Farrelly, *The Book of Bamboo*. San Francisco 1984.

In 1998 maakte ik voor de musicalvereniging van Wieringerwerf een kippenmand om te gebruiken in een musical. De scriptschrijver had bedacht dat het leuk zou zijn een mand met echte kippen ten tonele te voeren. Ik weet niet meer welke musical er werd gespeeld, maar dit voorjaar werd ik door dezelfde scriptschrijver gebeld of ik voor het amateurtoneelgezelschap in Schagen nog eens een kippenmand kon maken, maar dan om op de rug te dragen. Hij kwam bij mij om een en ander door te spreken en het resultaat was dat ik een mand moest maken met een bodem in de vorm van een halve cirkel en een rechte kant waaraan de draagbanden konden worden bevestigd. Liefst moest hij er wel uitzien als een kippenmand zoals ik hem vorig jaar had gemaakt.

Ik gebruikte een op een halve maanvormig frame gevlochten bodem om voldoende ruimte te maken voor tenminste drie kippen. Met schalmen bond ik de staken eraan. (Schalmen zijn lange aangesneden uiteinden aan twijgen, zodat er een soort band ontstaat die je om het frame kunt slaan.) Met een kim van drie zette ik de staken mooi wijd uit aan de ronde kant, terwijl ik ze aan de rechte kant rechtop hield. Matwerk met ongeschilde twijg, waarbij meerdere twijgen tegelijk worden ingevlochten, was het volgen-

de. Doordat ik een even aantal staken had kon ik, door op twee plaatsen te beginnen, de matjes (van drie) heel regelmatig houden. Op 18 cm hoogte sloot ik het matwerk op met een kim van drie op twee plaatsen begonnen.

Bij een traditionele kippenmand worden de staken hierna naar binnen geknikt en met een *fits* in de juiste stand gezet. Een *fits* maak je door twee twijgen om elkaar heen te draaien, telkens een staak tussenklemmend, waarbij de linker twijg onder de rechter wordt doorgedraaid. In dit geval werd zelfs, vanwege de grotere afstanden, telkens een dubbele draai gemaakt. Doordat het rechte gedeelte hoger op moest lopen, moest ik de staken aan de ronde kant met de eerste *fits* rechtop zetten, terwijl ik aan de rechte kant, waar het matwerk tot de hoogte van de *fits* doorliep, een twijg toevoegde en een kim van drie maakte. Het rechte deel vlocht ik nog hoger op met matwerk. Ik stak een extra twijg naast iedere staak op het rechte gedeelte en op twee plaatsen, waar de draagtouwen moesten komen, dikke stokken voor de stevigheid. Toen bracht ik met een tweede *fits* de staken naar elkaar toe waarbij ik aan de rechte kant de bijgestoken staken gebruikte. Er ontstond bijna vanzelf een ovale opening. Met de derde *fits* worden de staken per twee bij elkaar genomen, waarbij de linker achter de rechter moet vallen. Doordat ik, zoals gezegd, een even een even aantal staken had hoefde ik geen extra twijg toe te voegen. Immers, bij een oneven aantal houd je een enkele staak over. Met de linker twijgen leg je namelijk de inslag voor de hals van de opening. Geen bovenkim, maar gelijk een rand van achter 2 voor 3.

Het dekseltje maak ik altijd door een bodem te beginnen met zeven stekken en die na het bodembeslag met een *fits* te verdelen. De maat van de opening tekende ik tijdens het maken even op het dekseltje af.

De draagtouwen maakte ik van één stuk touw dat ik onderin tussen de inslag en de kim reeg, buiten de twee dikke stokken om. De uiteinden werden bovenaan weer door het rechte gedeelte gehaald en tegengesplitst, zodat een doorlopend geheel ontstond. Het resultaat lijkt op een traditionele kippenmand en draagt verbazend prettig op de rug.

Georg L. Rijken

Onlangs werd mij een mandje aangeboden met het verzoek dit te restaureren. De eigenaresse was reeds zelf aan het restaureren gegaan met het gevolg dat een en ander er niet beter op was geworden. Een hele uitdaging dus!

Het mandje was geheel gevlochten van pitriet. Ten eerste was dat materiaal waarmee ik niet gewend was om mee te werken en ten tweede wist ik niet waar ik dat vandaan kon halen.

Beide problemen waren spoedig opgelost. Het pitriet bleek te koop te zijn bij een groothandel die ook wilgenteen verkocht. Dus 1,5, 2, 2,5 en 4 mm pitriet gekocht en het vlechten hiermee bleek na behandeling met water een fluitje van een cent. Tenslotte wie heeft er vroeger op de kleuterschool niet zijn eerste les in mandenmaken gehad (nu al weer zo'n 45 jaar geleden).

Omdat restaureren niet meer mogelijk bleek, viel al snel de beslissing een nieuw mandje te vlechten. Omdat volgens mij een dergelijk mandje niet (althans niet met mijn ervaring) los uit de hand is te vlechten, moest er een mal worden gemaakt. Zowel voor het mandje zelf alsmede voor het deksel. De mal voor het mandje moest uit delen bestaan en dus een heel karwei om te maken. Na een dagje verblijf in de schuur waren beide mallen klaar en kon er eindelijk worden begonnen met het vlechten.

De bodem bestaat uit 5 lange stekken die tussen 11 korte stekken vastliggen. De korte stekken zijn opengesneden.

Het geheel wordt vastgezet met 1,5 mm pitriet.

Staken insteken zoals bij gewoon mandwerk.

Uiteindelijk, na veel zweet (zonder bloed en tranen), is de basis klaar.

Ook het verwijderen van de mal is zonder problemen gelukt. Het goed insmeren van het middenstuk met wat vet was geen overbodige luxe, want het vlechtwerk drukt het een en ander stevig aan.

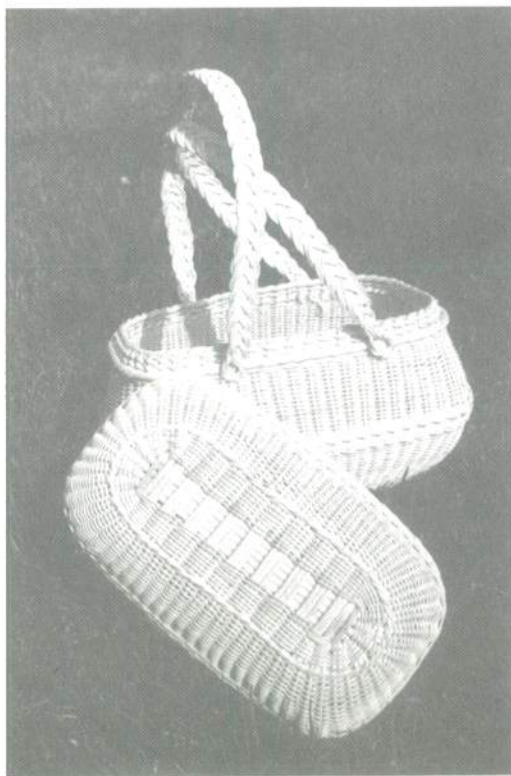
Het deksel

Voor de zekerheid ook gevlochten om een houten mal, op dezelfde manier als het mandje zelf. Dus als basis 11 korte stekken en 5 lange enz. enz.

Omdat het de bedoeling van een deksel is dat het op iets moet passen, bleek het na enkele uren vlechten in dit geval **niet** zo te zijn. Dus uithuilen en opnieuw beginnen. Eerst de mal aanpassen, want die was uiteraard de schuldige. Deze bleek net iets te groot te zijn, met als resultaat dat het deksel veel te ruim was en niet op de cordon van het mandje paste. Het tweede deksel paste wel, gelukkig!

De hengsels

Dergelijke vlechten waren nog nooit uit mijn handen gekomen en dus was het puzzelen, puzzelen en nog eens puzzelen. Dan moes-

ten er aan weerzijde van de vlechten nog oogjes komen om aan de mand te bevestigen. Hoe begin je daaraan? Na lang proberen lukte het vlechten van de hengsels wel, echter de oogjes wilden maar niet lukken. Totdat..... Ineens een helder moment mijnerzijds. Achterin het Franse boek stond een afbeelding van.... ja juist, de hengsels. Uiteindelijk is ook dit weer gelukt.

Het eindresultaat vindt u op bijgevoegde foto's.

De eigenaresse van het mandje was (zeer) tevreden over het eindresultaat. Ze dacht dat het mandje zo'n 80 jaar oud was. Ik denk zelf dat het nog 20 jaar ouder zou kunnen zijn, dus zo van rond de eeuwwisseling. Weer anderen beweren dat het gaat om een zgn. 'spoormandje'. Een mandje om de show mee te stelen tijdens een treinreisje in het begintijdperk van de spoorwegen. Ik denk zelf dat het hier gaat om een mandje dat gebruikt werd om 's zondags mee te nemen naar de kerk. De herkomst zou richting Zeeland kunnen wijzen. Ook de kleur (origineel zwart) en het verhaal van de eigenaresse wijzen naar een dergelijke afkomst. Ze zouden in diverse maten zijn gemaakt.

Wie weet het juiste antwoord?

Reacties graag naar Rien Stuyts
 Wernhoutseweg 27
 4881 GA Zundert.

Rien Stuyts

THE WORSHIPFUL COMPANY OF BASKETMAKERS

**Van over de
grenzen**

Een dinertje in Londen

In juni j.l. belde Sally Goymer, een bekende mandenmaakster uit Engeland mij op. Ik ken Sally al langer en zij was in mei bij mij een cursus komen geven. Tijdens die cursus vertelde ik haar dat ik in juli met vakantie naar Engeland zou gaan. De reden van haar telefoontje was dat zij aan de Worship Company of Basketmakers had voorgesteld mij, als voorzitter van de Nederlandse organisatie, met mijn vrouw uit te nodigen voor een diner dat in de city van Londen zou plaatsvinden. Dit diner was ter ere van de prijswinnaars van de competitie British Basketry of the Year. U voelt het al aankomen: Sally had de eerste prijs gewonnen in de categorie Traditional Basketry en vond het leuk als ik daar bij zou zijn.

De Worshipful Company is overigens een club van zakenlieden die in principe niets met mandenmaken te maken hebben, zoiets als de Rotary. Er zijn voor vele ambachten van die Worshipful Companies.

Na verloop van tijd kregen wij de uitnodiging. Goud op snee met afgeronde hoeken. Avondkleding verplicht! Gelukkig heb ik een neef die in Londen woont en die vond een zaak in Londen waar ik een smoking kon huren.

Na aankomst in de hal waar het in de prijzen gevallen mandwerk uitgestald stond, stampte een man in toga en met pruik driemaal op de grond met een staf en riep ons op voorgesteld te worden aan de *Prime Warden* (een soort voorzitter). In een smal gangetje werd door de pruikmans onze naam afgeroepen als waren we in een grote zaal en vervolgens stelden wij ons voor aan de Prime Warden. Trap op, champagneglas aanpakken en het dakterras op. Daar klaterde een levensechte fontein en keuvelden wij met deze en gene. (Ik heb nog even om me heen gekeken of ik Gert Jan Dröge soms zag.)

Na verloop van tijd werd door onze pruikmans afgeroepen dat het diner klaarstond. Wij daalden de trap weer af en traden de eetzaal binnen. Er was plaats voor ongeveer 300 personen. De tafels waren gerangschikt in een E, met aan het hoofd de plaatsen voor het bestuur van de Worshipful Company. Nadat we achter onze stoelen waren gaan staan stampte de pruikmans weer op de grond met zijn staf en betrad het bestuur de zaal. Wie schetst mijn verbazing? Allemaal pruikmans en een trots gedragen vaandel!

Inmiddels heeft u wel begrepen dat de hele avond één groot ritueel was met toasten op de Koningin, haar zoon de Duke of Wales, de Koningin-Moeder en zo voort. Alles wat er gebeurde stond trouwens op de aan ons uitgereikte menukaart met de tijd erbij. Naast mij zat John Excell die lid is van de Worshipful Company en mij kon instrueren als er weer iets protocolairs moest gebeuren. Achter het bestuur was een grote vitrine waarin zilveren voorwerpen stonden. Met name van die enorme bekertjes die je alleen in handen krijgt als je vreselijk goed kunt voetballen of tennissen of zo. Op een gegeven moment werden er zes van deze bekertjes uitgehaald en dronken wij uit de *Loving Cup*. Op de bekertjes zaten deksels die de buurman er met de rechter hand aftilde voor degene die de beker vast had. Dit (natuurlijk) na naar elkaar gebogen te hebben. Na een slokje (of net doen alsof) weer buigen en de deksel er weer opzetten. Aanpakken, omdraaien en het hele ritueel weer van voren af aan spelen. Nu, met driehonderd mensen kan dat een tijdje duren! Bovendien waren er nogal wat genodig-

den die de gang van zaken niet kenden, dus het werd ook nog een jolige boel.

Na afloop was ik in de gelegenheid om Maurice Bichard, de voorzitter van de Basketmakers' Organisation (BA), onze zusterorganisatie, persoonlijk te bedanken voor de financiële steun die onze stichting heeft gekregen van de BA voor het vertalen van het boek *La Vannerie l'osier*.

Het was erg leuk dit eens een keer mee te maken en gaf een extra tintje aan onze vakantie. Sally Goymer heb ik die avond nauwelijks gesproken! Dat hebben we toen een week later bij haar thuis maar ingehaald.

Georg L. Rijken

BERICHTEN UIT DUITSLAND

Hallo, zo gaat post uit Duitsland alweer zijn derde jaar in. Ongelofelijk zo snel als de tijd gaat. Deze zomer hebben Imke en ik een stand gehad in Vallabreques. Vorig jaar waren we nog toeschouwers en dit jaar dus deelnemers. Het was spannend te zien hoe de mensen op de fijnvlechterij zouden reageren. Zeer positief.

Markt in Vallabreques

Voor al tijdens het voorvlechten verzamelden zich grote drommen mensen om ons heen. Ja, nu konden zij de prijzen begrijpen die op onze toch zo kleine mandjes stonden.

Het was een leuke ervaring om deel te nemen aan de markt in Vallabreques, mede ook door de kennismaking met allerlei nieuwe mandenmakers. Heel leuk was de kennismaking met Luis en Carlos: twee Catelaanse mandenmakers. Zij vertelden over de Catelaanse vlechterij, de pas opgerichte mandenmakerstichting en een mandenmarkt die op 2 en 3 oktober plaats zou vinden. Na Vallabreques moesten we spoorwegs naar huis, omdat we de zonoverduistering nog wilden meemaken. Olaf merkte dat: hij moest tenslotte het hele stuk rijden, maar tegen twee argumenterende vrouwen kon hij niet op. Wij genoten bij Karlsruhe van dit schouwspel.

Zo, nog 3 weekjes in Holland geweest en toen weer terug naar Lichtenfels waar op 17 sept de Korbmarkt losbarstte onder begeleiding van de plaatselijke hoempaband, Bratwurst en bier. De stad en ook ons huis werden overspoeld met vele mandenmakers. Op de markt heb ik i.p.v. voorvlechten menig uurtje staan kletsen met vele bezoekers. Na al deze drukte kan dan het normale schoolleven weer beginnen. Met angst en beven ben ik aan het derde jaar begonnen. Waren de gereedschappen in de voorgaande jaren redelijk gevaarloos, nu werken we met nietpistolen, cirkelzagen en frees- en tapmachines. Afgelopen jaar zijn er enkele lichaamsdelen doorboord met nieten en zelfs stukken vinger zijn afgehaald. Maar we zijn nu één maand onderweg en alles zit er nog aan en er zijn al twee krukken klaar. De vuren, ik heb nog niets gezegd over de grote vlammen, waarmee het manou wordt gebogen. Steekt één der medescholieren zijn gasvlam iets te enthousiast aan, dan ben je in één klap bevrijd van de overvloedige beharing op je bovenarmen.

We zijn dit jaar ingegaan onder het nieuwe regime van Herr Popp. Met behulp van een pakket nieuwe huisregels zal er orde en regelmaat heersen, maar de eerste tekenen van rebellie steken al de kop op. Tot zover voor nu; ik moet beginnen aan een technische tekening van de volgende stoel.

Esmé Hofman

Ed Rossbach, *The new Basketry*. New York 1976
Mary Butcher, *Contemporary International Basketmaking*.
London 1999

In W&M 1997 beschreef ik het standaardwerk van Ed Rossbach: *Baskets as Textile Art*, uit een Amerikaans antiquariaat voor onze bibliotheek verworven. De hoge kwaliteit van dat boek betekent dat het geen risico meer was om een tweede van dezelfde schrijver, ongezien, bij hetzelfde adres te bestellen. Ook dit al even fraai verzorgde werk is nu in onze bieb voor uitlending beschikbaar.

In 38 bladzijden tekst, uitgebreid met heel veel afbeeldingen, geeft Rossbach eerst een heldere analyse van wat zich in de weverij en de mandenmakerij voltrokken heeft in de afgelopen honderd jaar. Een enkel voorbeeld: al omstreeks 1900 ontstond in Noord Amerika belangstelling voor de door Indianen gemaakte manden. Men ging die imiteren. Invloed ervan wordt op de Filipijnse mandenmakerij overgebracht. Die wordt gestimuleerd en uitgebreid, en Filipijns vlechtwerk overstroomt de Noordamerikaanse markt. Voor verzamelaars moet het haast ondoenlijk zijn om van zulk mandwerk de herkomst vast te stellen! De tegenstelling tussen de rijke, geïndustrialiseerde landen en de armere, nog niet in die zin ontwikkelde delen van de wereld, en uitwisseling van producten tussen die twee, is een telkens weerkerend thema.

Na deze aanloop komt de auteur tot zijn eigenlijke onderwerp: een 'revolutie' in de vijftiger jaren. (Hand)wevers gingen zich toen losmaken uit de begrenzing, gesteld door de eis van functionaliteit en door de beperkte mogelijkheden die weefgetouw en techniek boden. Vrije en ruimtelijke vormen wilden ze gaan maken. Daardoor kregen ze belangstelling voor de technieken en materialen van de mandenmakers, waarmee ze gingen experimenteren. Rossbachs kritische beschouwing over deze ontwikkeling is het lezen meer dan waard. Opmerkelijk is dat hij wevers en mandenmakers samenvat onder de term 'fiberworkers', vezelwerkers. De talloze voorbeelden waarmee hij zijn verhaal illustreert zijn soms verbazingwekkend. Ze getuigen van een door niets geremde fantasie, dikwijls fascinerend maar die er ook wel eens met de maker vandoor lijkt te gaan. Nieuwe materialen, soms uit een ver land, worden beproefd op hun mogelijkheden; maar ook b.v. oude kranten blijken in vlechtbaar materiaal veranderd te kunnen worden. Fantastische, soms wilde structuren ontstaan, en een enorme vindrijkheid krijgt de kans om zich uit te leven. Nu, 23 jaar later, herkennen we er vaak werk van wegbereiders in.

De tweede aanwinst voor de bibliotheek, Mary Butchers boek, kan als een vervolg op het eerstgenoemde gezien worden. Er is

een duidelijke groei te zien, het is alsof deze nieuwe vorm van kunst (vroeger zou die kunstnijverheid genoemd zijn) aan het volwassen worden is. Het is alles wat minder wild, beter doordacht, maar wel nog even rijk aan fantasie en vindingrijkheid. Behalve voor uitbundigheid is er ook weer aandacht voor uiterste verfijning en technisch meesterschap. Japan is vertegenwoordigd en in dit opzicht toonaangevend. Het boek bevat tevens de catalogus van een tentoonstelling die tot 7 mei 2000 rondgaat langs zes steden in Engeland, en in elke stad twee maanden te zien is. Maar het is véél meer dan een catalogus.

Uit het voorwoord van Louise Taylor (Director of Exhibitions and Collection, Crafts Council) blijkt dat de Crafts Council, de Whitworth Art Gallery (University of Manchester) en de Engelse mandenmaaksters Lois Walpole en Mary Butcher verantwoordelijk zijn voor tentoonstelling en boek. Na dit voorwoord prikkelt de vraag: wat is een mand? op een dubbele bladzijde met al even prikkelende afbeeldingen en een citaat (van Ed Rossbach!) tot nieuwsgierigheid naar wat er volgt. Dat is in de eerste plaats een gedegen artikel van Mary Butcher. In een overzicht van de geschiedenis van de mandenmakerij werpt zij licht op de oorsprong van al de vormen van hedendaags vlechtwerk. Zij vlecht als het ware dat thema door het hele boek, laat telkens de originele techniek zien, en de nieuwe toepassingen daarvan.

Van Laurel Reuter volgt een hoofdstuk over enkele Amerikaanse 'vezelwerkers' met als eerste daarvan Ed Rossbach: hoe duidelijk horen deze twee boeken bij elkaar! Bijzonder interessant zijn de daarop volgende antwoorden op vragen (Artists Voices) die voorgelegd zijn aan twaalf deelnemers aan de tentoonstelling. Daarna afbeeldingen van geëxposeerd werk, gerangschikt naar de volgende technieken: geslagen werk; beugel- en ribbenwerk; spiraalwerk; vrije verbinding; assemblage; vlechten; paren; knoop- en lusverbindingen.

In de eigenlijke catalogus van drie bladzijden zijn naam en herkomst van de exposanten te vinden en bijzonderheden (titel, materiaal, afmetingen, techniek en eigenaar) over hun geëxposeerde werk(en).

Een lijst van nuttige adressen is onder titels als: organisaties, publicaties, cursussen, leveranciers van materialen e.d. werelddeels en landsgewijs gerangschikt. Wilg- & Mand is daarin te vinden. Bibliografie, verantwoording en dank besluiten dit boek. Mary Butcher komt grote lof toe; zowel als auteur, als voor de voortreffelijke wijze waarop zij het boek van een overzichtelijke indeling heeft voorzien. De vele informatie die het bevat komt daardoor volledig tot zijn recht.

Het boek is te bestellen via de boekhandel: ISBN 1 85894 078 8.

In W&M 1999-1 schreef ik over Russische instructieboeken over mandenmaken, verbaasd over de enorme oplagen daarvan. Nu kan ik daar iets naders over berichten.

De jaarlijks verschijnende ledenlijst van de Engelse (B)asket-makers (A)ssociation maakt duidelijk wat een belangrijk, wereldwijd netwerk van mandenmakers en in vlechtwerk geïnteresseerden deze vereniging aan het worden is. Meer dan 1000 leden zijn met hun adres, en meestal telefoonnummer, daarin vermeld. Dit jaar was er voor 't eerst een B.A.-lid in Rusland bij. Hem kon ik per brief de vraag voorleggen betreffende die enorme oplagen. Uiteraard berichtte ik hem ook wat over de activiteiten in Nederland. In een lange, in uitstekend Engels geschreven brief vertelde Alexander Tilly mij dat hij les geeft voor een maandsalaris van \$ 50,-...) in mandenmaken en houtbewerking aan school nr.124 in Samara (1935-'91 Kuibyshev), een grote stad aan de Wolga. Zijn leerlingen zijn tussen 11 en 16 jaar oud. Klaarblijkelijk zijn de boeken met hun grote oplagen schoolboeken! Zijn vrouw is medisch scheikundige, ze hebben twee zoons. Maar eigenlijk is hij bioloog en publiceert hij in biologische vaktijdschriften; de afgelopen valkantiemaand ging hij, lopend met rugzak, kevers verzamelen in het noorden van de Oeral. Hij is echter ook enthousiast mandenmaker, heeft het zichzelf geleerd en teelt en bufft zijn eigen materiaal. Zo ver over deze correspondent.

Afb. 1. Russische schooljongens met hun vlechtwerk

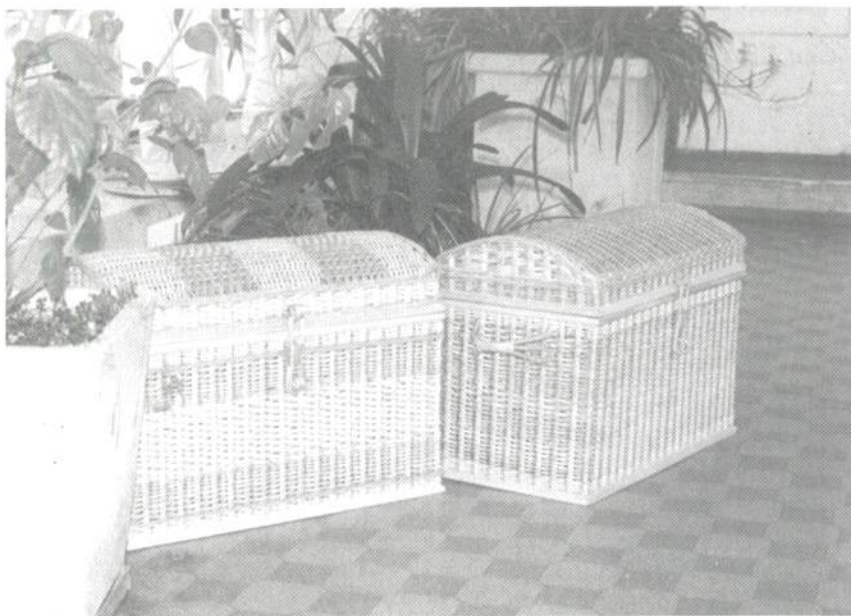
*Afb. 2. Leerling van school
nr.124 in Samara*

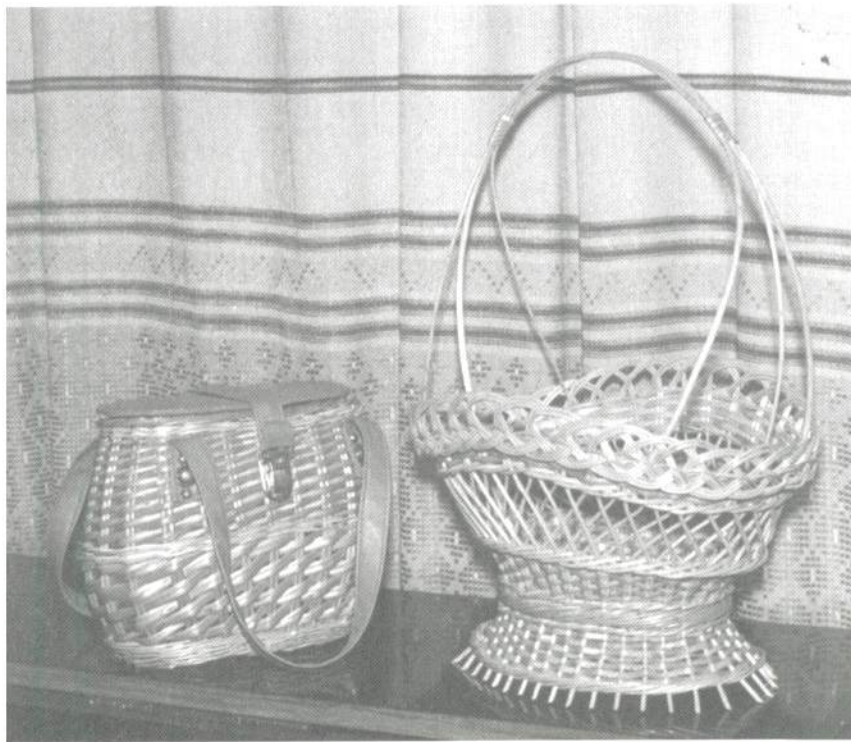
*Afb. 3. Alexander Tilly, w.s.
bezoek ontvangend in zijn klas*

Afb. 4. Werk van Alexander Tilly, Samara, Rusland

Afb. 5. Werk van Alexander Tilly, Samara, Rusland

Afb. 6. Werk van Alexander Tilly, Samara, Rusland

In deze brief las ik ook dat in die streek 18 soorten Salix voorkomen, waarvan er vijf als vlechtteen bruikbaar zijn. In de afgelopen maand kwamen mijn Nederlands-Russische vrienden op bezoek en brachten nog een ander leerboekje mee. Dit bleek het eerste te zijn waarin Latijnse namen voorkomen! Ten behoeve van de wilgenspecialisten onder onze donateurs laat ik de lijst hier volgen.

Soorten wilg die worden beschreven in het boekje van T.A. Troiëkoerova over vlechten met wilgenteen. (Rostov 1999, oplage 10.000; auteursnamen staan in dit boekje soms wel, soms niet genoemd):

- Salix acutifolia
In *Heukels-van Ooststroom, Flora van Nederland, 1970*
(*'Heukels'*): id. *Willd. Kaspische zandwilg*.
- Salix corpea
- Salix viminalis L.s1
Heukels: id. Katwilg
- Salix acuminata
- Salix purpurea L.
Heukels id. (amygdalina L.) Bittere wilg
- Salix triandra L.
Heukels: id. Amandelwilg (Oudemans in zijn Flora van 1874: waardehout, tweebast, wevelenhout, amandelbladige wilg)
- Salix Gmelini Pall.
- Salix dasyclados Wimm.
Heukels: id. Duitse dot
- Salix pentandra
Heukels: id. Laurierwilg
- Salix rossica Nas.
- Salix alba L.
Heukels: id. Knotwilg, Schietwilg
- Salix caspica Pall.

In een ander Russisch boek wordt nog genoemd: Iva amerikanskaia, zonder twijfel ons Amerikaantje, Salix americana hort.

Mia Pot

Toen wij in 1997 in Oosterblokker kwamen wonen, troffen wij een tuin aan die tien jaar lang was verwaarloosd.

Achter de schuur was een 'boomgaardje' dat net zo lang niet was onderhouden. Laagstam appel- en perenbomen stonden in vier rijtjes met daartussen rijtjes met diverse soorten bessenstruiken. Alles was in elkaar gegroeid en er bovuut wuifden de brandnetels. Na twee jaar en hard werken (= rooien) bleek dat de resterende bomen zo ziek waren dat er zonder rigoureu sputen weinig van terecht zou komen. We besloten ook deze te rooien.

Vorige winter heb ik op die 80 m², want zo groot is het, verschillende soorten wilg gezet. Zo staat er Frans Geel, Katwilg, Belgisch Rood, Black Maul en een klein wilgensoortje dat *Salix irrorata* (?) heet. U ziet, van mij komt niet de wetenschappelijke benaming van de wilgen.

Nu ik dit schrijf in september kan ik zien hoe het de diverse soorten is vergaan.

We zitten hier in

Oosterblokker op de klei.

Alle soorten zijn goed aangeslagen en er is bijna geen uitval. Gemiddeld hebben alle stekken zo'n vier scheuten gemaakt.

Duidelijk is dat het ongedierte voorkeuren heeft voor een bepaalde soort.

Het Frans Geel, Belgisch Rood en de *Salix irrorata* hebben allemaal laat in de zomer te lijden gehad van de rupsjes van het elzenhaantje, een klein metaalzwart kevertje. Eerst werden alleen blaadjes tot kant gevreten en groeide de twijg lustig door, maar nu, in september, zie ik dat ook het topknopje het heeft moeten verduren, zodat er allemaal zijscheutjes zijn gevormd.

De Black Maul, een twijg die in Engeland veel wordt verbouwd, sloeg bijzonder

goed aan en groeide hard, maar in juni ontstonden er aan de top knoopvormige verdikkingen. Al gauw sproten er onder deze knoop twee nieuwe twijgen uit en de plant groeide weer door. Dit herhaalde zich gedurende het seizoen een aantal keren. Tijdens mijn vakantie in Engeland hoorde ik van Leslie Male, een twijgteler in Somerset, dat dit de bij hun gevreesde 'Button tip' is die wordt veroorzaakt door een galmugje dat haar eitjes legt in de topknop. Zij, de twijgtelers, spuiten daar tegen. Dat luistert zo te horen erg nauw. Ben je een week te vroeg dan helpt het niet en ben je een week te laat dan hoeft het niet meer.

Wij met ons zakdoekgriendje maken ons daar natuurlijk niet druk om. Je kunt mensen nog eens laten zien dat twijg verbouwen niet zo eenvoudig is. Het eerste jaar valt er sowieso niet zoveel te oogsten. De enige soort die meer dan drie meter hoog is geworden zonder noemenswaardige zijtakjes is de katwilg die ik stekte van toppen van vlechtlatten (driejarig hout), waarmee we tunen hadden gevlochten. Een tuun is een gevlochten schutting. Overigens is het met zo'n klein stukje goed te doen het onkruidvrij te houden. Alleen de brandnetels blijven voorlopig komen.....

Georg L. Rijken

Mededelingen DONATEURSDAG 2000

Inmiddels is bekend geworden waar de eerste donateursdag van de stichting in het nieuwe millenium plaats zal vinden.

Dit zal zijn: het **Nationaal Vlecht Museum in Noordwolde**.

Het bestuur van wat nu nog het Rotacentrum heet heeft ons verzekerd dat de nieuwbouw, die op het ogenblik in volle gang is, voor ons open staat. In het jaar 2000 heeft september vijf zaterdagen, zodat de donateursdag gehouden zal worden op de vierde zaterdag: **23 september**.

Het thema van de dag zal zijn: **Wiegen**.

Daar zijn diverse redenen voor aan te wijzen. Ten eerste is daar het lustrum van onze stichting die in 2000 twintig jaar bestaat. Ten tweede is er het schitterende, nieuwe centrum van Noordwolde met als uitgangs- zo niet middelpunt de gerenoveerde Rietvlechtschool, het Nationaal Vlechtmuseum, waar we, zoals gezegd, onze donateursdag zullen houden. En natuurlijk is er de geboorte van het nieuwe millennium.

Ik wens u allen namens het bestuur een spetterende jaarwisseling toe en een goed begin van 2000.

Georg L. Rijken

Het vlechten is waarschijnlijk al bijna zo oud als de mensheid en heeft ook invloed gehad op de taal in de vorm van een aantal woorden waarvan in de loop der tijd de betekenis soms zo is veranderd dat een verbinding met het vlechten niet meer direct duidelijk is.

Een woord voor vlechtwerk was benna (meer hierover in het W&M 'ovale mand' boek blz. 111). Dit woord is vervormd tot o.a. ben (nog steeds een benaming voor manden) en bun of beun, o.a. een mand die naast een vissersboot in het water hing en waarin vis levend kon worden bewaard. De benaming is naderhand in gebruik genomen voor de afgeschoten ruimte met een geperforeerde bodem in vissersschepen.

Het woord beun werd ook gebruikt voor vlakke stukken vlechtwerk.

In de tijd dat planken van gelijke dikte nog vrij kostbaar waren, omdat alles met de hand moest worden gezaagd, werden deze gevlochten schotten wel gebruikt als vloer over de horizontale balken van dakspanten.

Het woord beun voor vliering of zolder bleef in gebruik, ook toen planken vloeren gebruikelijk werden.

Handwerkslieden die niet bij een gilde waren aangesloten, en hun ambacht dus min of meer illegaal verichtten, deden dit i.h.a. niet op de begane grond in het zicht van elke voorbijganger, maar op zolder, d.w.z. op de beun. Voorzichtig en wellicht ook schrikachtig als een haas. Vandaar beunhaas.

Het woord beun voor zolder wordt voorzover mij bekend niet meer gebruikt, maar het woord beunhaas is nog steeds bekend en heeft dus (helaas?) zijn taalkundige wortels in het vlechtwerk.

Wim van Wingerden

KOPIJ BULLETIN

De sluitingsdatum voor het inleveren van kopij voor bulletin 2000-1 is 15 januari 2000.

INFORMATIE CURSUSSEN

Zundert

Cursus mandenmaken: 8 lessen van 21/2 uur op maandag en woensdag ('s middags of 's avonds). Start 17 januari 2000 o.l.v. Rien Stuyts. Inlichtingen en opgave Rien Stuyts, tel. 076-5976311.

Cursus tuinschermen vlechten 11 of 18 maart 2000. Inlichtingen en opgave Rien Stuyts, tel. 076-5976311.

Schoonrewoerd

Algemene cursus mandenmaken op 15 jan., 12 febr., 11 mrt. en 8 apr. o.l.v. Piet-Hein Spieringhs. Inlichtingen en opgave S. van Baren, tel. 0345-612829.

Oosterblokker

Cursus mandenmaken voor beginners en gevorderden op 21 en/of 22 jan., 25 en/of 26 febr., 31 mrt. en/of 1 apr. en 12 en/of 13 mei van 10.00-17.00 uur o.l.v. Georg Rijken. Inlichtingen en opgave Georg Rijken, tel. 0229-263568.

3-daagse cursus van 31 juli t/m 2 aug. 2000 voor gevorderden. Er wordt een mandje met deksel gevlochten o.l.v. Andris Lapins. Inlichtingen en opgave Georg Rijken, tel. 0229-263568.

Andris Lapins is een van de vooraanstaande mandenmakers uit Letland. Al gedurende een aantal jaren geeft hij cursussen over de hele wereld. Zijn specialiteit is het fijne werk. Bij Sally Goymer, die dit voorjaar in Oosterblokker een cursus gaf, was een klein rond mandje met een werkelijk perfect passend dekseltje dat van zijn hand bleek te zijn.

John Excell, die elk jaar zijn gereedschap op onze donateursdag komt verkopen, verkoopt schaaltes in de z.g. Chinese knot (Chinese knoop) techniek. Ook deze van scheentjes gemaakte mandjes, die aan een hechthouten bodempje zijn geknoopt, blinken uit door perfectie.

Heerde Cursus mandenmaken o.l.v. Arie van 't Hoog op maandagen in jan., febr. en maart 2000.
Inlichtingen en opgave Creatief Centrum 'de Hank' in Heerde, tel. 0578-693214.

Zwolle Cursus mandenmaken voor beginners in de Stadsboerderij te Zwolle-Zuid op vrijdagen in febr. en mrt. 2000 o.l.v. Arie van 't Hoog.
Inlichtingen en opgave 0578-631346.

Doetinchem Zomercursussen van maandag t/m vrijdag met gelegenheid tot kamperen.
week 31: van 31 juli t/m 4 aug.
week 33: van 14 aug. t/m 18 aug.
week 35: van 28 aug. t/m 1 sept. voor gevorderden.
Inlichtingen en opgave Maria Kuijpers,
tel./fax 0575-467481.

Voor overige informatie omtrent mandenvlecht cursussen op andere locaties kan men terecht bij Maria Kuijpers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (gld.), tel./fax 0575-467481.

Cursussen op Vissinggaard in Denemarken. Voorjaar 2000.

2-5 maart	Poolse vlechttechnieken, cursusleider Marian Gwiazda.
30 maart- 2 april	Andere vlechttechnieken, cursusleiders Anne Folehave, Marianne Mortensen en Eva Seidenfaden.
4- 7 mei	Ierse vlechttechnieken, cursusleider Joe Hogan.
10-12 mei	Poolse vlechttechnieken, cursusleider Stanislav Dziubak.
14 mei	Grote Wilg - en Vlechttag.
25-28 mei	Verschillende vlechttechnieken, cursusleiders Anne Folehave, Marianne Mortensen en Eva Seidenfaden.

Aanmelding en informatie Eva Seidenfaden, Vissinggaard
Nedenskovvej 4
8740 Braedstrup
Denemarken

tel. (Denemarken) 7575 1405
e-mail: vissinggaard@holten.com
website: www.holten.com/vissinggaard/

- Het vlechten van ronde manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van 't Hoog. 40 blz. met foto-instructie. Code RM.
- Het vlechten van ovale manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van't Hoog. 192 blz. met foto-instructie en veel prachtige illustraties. Vaktermenlijst in 4 talen. Code OM.
- Geriefte en andere bindmaterialen door Ir. W.D.J. Tuinzing. 40 blz. en foto's. Code GT.
- 'Willige Werken' van Jacq. van Someren. Kunstwerken met wilg. 31 blz. met kleurenfoto's. Code JS.
- 'Een mandeken van fine teenen...' van Mia Pot-van Regteren Altena. Een speurtocht naar plaatsen van herkomst van het fijnscheenwerk in West-Europa. 24 blz. met kleurenfoto's. Code MP.
- Voor cursusleiders: 3 instructiebladen van beginnersmandjes. Per tien sets van 3 bladen. Code IB.
- Mandenmaken met wilgenteen. Het nieuwe boek uit het Frans vertaald. 396 blz. met zeer veel tekeningen en foto's van de Franse techniek. Code MW.

Bovengenoemde uitgaven kunt u bestellen o.v.v. de code:

RM	f 10,-	+ f 2,50 porto	JS	f 10,-	+ f 3,50 porto
OM	f 25,-	+ f 5,- porto	MP	f 17,50	+ f 4,50 porto
GT	f 7,50	+ f 2,50 porto	IB	f 50,-	incl. porto
MW	f 55,-	+ f 7,- porto			

U maakt het bedrag over op giro 821761 t.n.v. Boeken Stichting Wilg & Mand, Bocht 7, 1601 JG Enkhuizen.

Na ontvangst van de betaling worden de boeken verzonden.

Bovendien te verkrijgen:

- ansichtkaart 'De tenen mand kan er tegen' in kleur. Code TM, f 10,- per 10 stuks (incl. porto).
- ansichtkaart van het grafbord van het Utrechts mandenmakersgilde uit 1639. Code GB, f 10,- per 10 stuks + f 2,50 porto.
- labels met 'Nederlands Vlechtwerk'. De labels zijn te bestellen door mandenmakers die bij de stichting bekend zijn. Code: labels, f 20,- per 100 stuks (incl. porto).

De ansichtkaarten en labels zijn te bestellen per giro 2695726 t.n.v. Stichting Wilg & Mand, Meikade 1, 6744 TA Ederveen.

Voor Belgische lezers zijn de 3 boeken (RM, OM en GT) te koop bij de Fa F. de Vos-Salix, Eksaardedorp 19, B 9160 Eksaarde, tel. 09.3468040.

Stichting Wilg & Mand

MANDENMAKEN MET WILGENTEEN

R. Duchesne, H. Ferrand, J. Thomas

Nieuwe donateurs

Hoving, P.	Elandweg 51	8255 RH	Swifterbant
Oomen-de Nijs, D.	Meidoornlaan 10	4702 AZ	Rozendaal
Verhoef, G.M.	Blokland 6	3417 MN	Montfoort
Huiszoon, M.L.	Dorpsstraat 69	4511 EC	Breskens
Korevaar, M.	Lathyrus 32	5803 JM	Venray
Tilstra-v. Dijk, R.A.	De Meenthe 10	8471 ZP	Wolvega
Diederer, B.	Hammerstraat 29	6075 AJ	Herkenbosh
Natuurmonumenten	Noordeinde 60	1243 JJ	's Graveland
Bakker, R.	L. Bouwmeesterstr. 113	2284 XR	Rijswijk (ZH)
Karsten, E.	Schiphorsten 4	9437 TD	Balinge
Postma, J.U	Schuurmansweg 14	7431 TD	Diepenveen
Kieskamp, C.	Kallenbroekerweg 6	3771 DD	Barneveld
Blokland,	W. v. Parallelweg 17	3771 LE	Barneveld
Boersen, E.	Lankereneseweg 2	3781 NB	Voorthuizen
Peeters, P.	Rutgenstraat 5	6015 RG	Neeritter
Cornelissen, T.B.W.	Kerkstraat 260 a	7011 CT	Gaanderen
Woerkom, J. v.	Emmastraat 78	3134 CM	Vlaardingn
Claessen-v. Dijk, M.	Achelmanstraat 76	B3990	Peer BELGIE
Stelt, H.P. v.d.	Balistraat 20 hs	1094 JM	Amsterdam
Theelen, E.M.A.	Prutweg 8	3245 LW	Sommelsdijk
Bethlehem, M.	Westerlandeweg 90	1778 KM	Westerland
Hoogstraten, M. v.	B.Ballotstraat 25	3572 ZS	Utrecht
Basten, W.	Nederweertdijk 19	5768 PG	Meijel
Frens/Eurotan	Kanaal Zuid 120	7300 AD	Apeldoorn
Post, J.	Oostpolderweg 108	2741 MG	Waddinxveen
Schaars-Rutjes, D.	Langstraat 10	6691 EG	Gendt
Have ,J.F. ten	Weseprenkweg 3	8124 PZ	Wesep
Bouwman, A.J.	Tsienserbuorren 5 a	9008 TT	Roordahuizum
Theeuwen, C.	Tuinstraat 8	5856 CH	Wellerlooij
Notermans, Hr.	Brandstraat 21	6142 AP	Einighausen
Voort, L. v.d.	Tijmstraat 3	B3990	Peer BELGIE
Westerhof-Ax, E.T.	Slochterstraat 55	9611 CM	Sappemeer
Bakker, H.	Oesterstraat 22	4301 ZJ	Zierikzee
Aken-Fehmers, M. v.	Riouwstraat 6	2585	HA Den Haag
Hartog, G.A. den	Kloosterlaan 15	4111 LG	Zoelmond
Wingerden, J. v.	Lekdijk 60 A	2957 CC	Nieuw Lekkerland
Klutman, H.	Galgenbergweg 9	6741 KJ	Lunteren
IJsseldijk, K. v.	Reahel 17	9284 XG	Augustinusga
Lint, L. v.	Prutweg 6	3245 LW	Sommelsdijk
Huyts - Post, M.	Sophialaan 17	3761 DJ	Soest
Bakker, C.M.	L. Bouwmeesterstr. 113	2284 XR	Rijswijk (ZH)
Deibel, R.	Veerpoortstraat 40	6981 BN	Doesburg
Pölet, F.	St. Trojanoord 9	B1950	Kraainem BELGIE
Elck -Kortenhorst, T.M. v.	Hooistraat 8	7383 CX	Voorst (Gendringen)
Goekoop, C.	De Pad 11	3552 AG	Goedereede
Wijma, R.	Boskwei 6	9248 KZ	Siegerswoude
Veer, M. v.d.	Nieuwstraat 11 A	3294 AS	Herkingen

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het geven van bekendheid aan al deze activiteiten.

Donateur van de Stichting Wilg & Mand

U kunt de stichting steunen door donateur te worden.

U maakt f 30,- over op postgiro 2695726 t.n.v. penningmeester Stichting Wilg & Mand, 6744 TA Ederveen.

U ontvangt dan 4 x per jaar ons bulletin.

Het lenen van de boeken uit de bibliotheek van de stichting

Er bestaat de mogelijkheid om boeken uit onze bibliotheek te lenen. Hieraan zijn 3 voorwaarden verbonden:

1. het terugzenden is voor eigen rekening
2. de boeken dienen goed verpakt te zijn
3. het uitleentermijn is maximaal 2 maanden.

U kunt zich in verbinding stellen met Monique van Royen, zie voorin: beheer bibliotheek.

Mandencollecties zijn te vinden in:

Stadsmuseum IJsselstein, Walkade 2-4, tel. 030-6886800.

Open: woensdag t/m zondag van 13.00-17.00 uur

Rotacentrum Noordwolde, Manauplein 1, tel. 0561-431885.

Open: dinsdag t/m zaterdag 13.00-17.00 uur; in juli en augustus ook op zondag geopend.

Bezoekerscentrum De Wissen, Maaspark, B3650 Stokkem, tel. 00-32-89752171.

Open: 1 april tot 30 september 1998 op zaterdag en zondag van 14.00-18.00 uur en op werkdagen van 9.30-12.00 uur en van 13.30-18.00 uur.

China, Kun Ming Yunnan, 1997. Foto Margriet Leeuwenberg